

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертацію Якимчук Оксани Іванівни на тему: «Філософсько-когнітивні засади розвитку національного простору освіти», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук зі спеціальності 09.00.10 – філософія освіти

Актуальність дослідження філософсько-когнітивних засад розвитку національного простору освіти не викликає сумнівів ні в кого, хто навіть побіжно знайомий із сучасними соціокультурними процесами першої чверті ХХІ століття. Суперечності суспільної практики значно загострили проблему взаємної адаптації освіти і суспільства. Тому без розв'язання протиріч між реальним станом освіти та суспільними вимогами до неї, не варто сподіватися на прогресивний поступ людства загалом. Особливої гостроти модернізація освіти набуває в сучасній Україні, яка має з гідністю увійти до європейського і світового освітнього простору, забезпечити високу якість вищої освіти своїх громадян, одночасно із цим не втративши власного «генотипу» національної освіти. Разом із тим, потребують ревізії принципи пізнання та мислення у сучасній освіті, а від результатів їхнього обґрунтованого оновлення залежить те, наскільки продуктивними будуть зазначені модернізаційні процеси. Власне, глобальний світ формує до людини нові, все більш відповідальні виклики. Готуючись до життя у цьому світі, людина веде інтенсивний пошук відповідей як щодо контурів майбутньої реальності, так і до власного статусу, стилів мислення, поведінки та діяльності.

Як слушно вказує дисертантка, існує низка питань, пошук відповідей на які сприятиме теоретичній обґрунтованості векторів та стратегій розвитку вітчизняного освітнього простору. Зокрема, мова йде про наступні питання: «Якими ж є філософсько-когнітивні засади розвитку національного простору сучасної освіти?», «Які парадигми мислення та пізнання мають утверджуватись у національному освітньому просторі в контексті європейського вектору його розвитку?», «Від яких застарілих непродуктивних парадигм пізнання має

10920/51
19.10.15

позбутись кожен член академічної спільноти?» тощо. Хотілося б відмітити орієнтованість дослідження Оксани Іванівни на виявлення непродуктивних когнітивних засад національного простору, які є важливими стримуючими чинниками його розвитку. Вказані обставини обумовлюють ідею авторки щодо виявлення та подальшого аналізу філософсько-когнітивних засад розвитку національного простору освіти в контексті європейської перспективи..

Слід відмітити логічний системний підхід дисертанта до проблеми аналізу філософсько-когнітивних засад розвитку національного простору освіти. Так, авторка дисертації запропонувала здійснювати пошук засад, які б сприяли включенню людини у складну сучасну соціальну динаміку, дозволяючи орієнтуватись у інформаційному суспільстві та фахових знаннях, забезпечивши їй інтелектуальну «співмірність» із процесами безперервного соціального розвитку.

На «порядку денному» дослідження О. І. Якимчук логічно постала потреба проаналізувати роль національної свідомості як фундаментальної основи національного простору освіти, виявити особливості утвердження освітнього простору радянської України та когнітивні засади цього процесу, дослідити процес еволюції когнітивних засад освітнього простору незалежної України. Також логічним виглядає звернення авторки до потреби більш обґрунтованого визначення поняття «український національний простір освіти», а також особливостей його становлення як об'єктивної реальності. Логічно, що в роботі особливу увагу приділено дослідженню потреби переходу від філософсько-когнітивних засад колишньої «союзної» системи освіти до самобутньої національної системи освіти, а також аналізу ролі посттоталітарної свідомості у вітчизняній освіті та пошуку механізмів її мінімізації, експлікації соціокультурних викликів когнітивній сфері та виявлення шляхів їхнього подолання у вітчизняній освіті, обґрунтування механізмів утвердження ідеалів європейського мислення у вітчизняному освітньому просторі.

Виходячи із зазначеної дослідницької логіки, були сформульовані об'єкт та предмет дослідження: об'єктом дисертаційного дослідження постає

національний простір освіти, а предметом – філософсько-когнітивні засади становлення національного простору освіти. В межах роботи авторкою пропонується вирішити сім дослідницьких завдань.

Щодо структури роботи, зазначимо, що дисертація О. І. Якимчук складається із вступу, трьох розділів (поділених на сім підрозділів), висновків до розділів, загальних висновків та списку використаних джерел (218 позицій). Загальний обсяг дисертації складає 198 сторінок, а основна частина дисертації складає 173 сторінки. Обсяг роботи відповідає діючим вимогам до кандидатських робіт у гуманітарних галузях.

У вступі авторкою обґрунтовується актуальність дослідження, розкривається стан розробки проблеми у фаховій літературі, визначаються мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження та зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами, наводяться положення наукової новизни, які виносяться на захист, розкривається практична цінність отриманих результатів, наводяться дані про апробацію результатів, описується структура і обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі, що має назву «Теоретико-методологічні проблеми дослідження національного простору освіти», дисертанткою розкрито сутність базових понять дослідження та сформовано методологічний інструментарій дисертаційної роботи в контексті дослідження когнітивних засад національного простору освіти.

Другий розділ роботи «Гене́за когнітивних засад національного простору освіти України» Оксана Іванівна присвятила послідовному розгляду витоків та етапів становлення національного освітнього простору нашої держави в добу радянської та незалежної України. В межах цього ж розділу авторкою також були проаналізовані засади мислення та пізнання, відповідні кожній цій історичній добі.

Третій розділ «Обґрунтування філософсько-когнітивних засад розвитку національного простору освіти України» містить теоретичне обґрунтування праксеологічних аспектів модернізації вітчизняного простору освіти, а саме,

пошук когнітивних засад його продуктивного розвитку з урахуванням сучасних реалій та перспективності європейського вектору зазначеного розвитку.

Аналіз переліку публікацій, а також конференцій, у яких брала участь Оксана Іванівна, свідчить про достатню апробованість ключових положень її дисертаційного дослідження та відповідність діючим вимогам.

Відзначаючи безсумнівні достоїнства дисертаційного дослідження Оксани Іванівни Якимчук, варто звернути увагу на деякі дискусійні положення її дисертації.

По-перше, хотілося б зауважити на дискусійності оформлення назви та предмету дослідження. Авторка формулює назву дисертації як «Філософсько-когнітивні засади розвитку національного простору освіти», в той час, як предмет сформульований як «філософсько-когнітивні засади становлення національного простору освіти». Таким чином, авторка ототожнює поняття «розвиток» та «становлення», проте на сторінках роботи зазначений крок не обґрунтовується.

По-друге, маємо деякі зауваження до підрозділу 3.1., в межах якого авторка досліджує феномен посттоталітарного мислення в освіті та пропонує шляхи його мінімізації. З одного боку, дослідниця робить цікаві пропозиції, що посттоталітарному мисленню мають бути протиставлені сучасні демократичні педагогічні моделі, здатні продуктивно оновити світоглядний фундамент освіти та сприяти подальшому та остаточному викоріненню посттоталітарних підходів організації мислення та пізнання із освітнього простору. Проте, в якості прикладів зазначених демократичних моделей, наводить лише модель критичної педагогіки П. Фрейре. Доцільно було б розширити список демократичних, на думку автора, моделей, продемонструвати їхній потенціал.

По-третє, проаналізувавши зміст підрозділу 3.3., складається враження, що авторка дещо абсолютизує роль європейського вектору розвитку освіти. Ми згодні, що аксіологічна орієнтація національного простору освіти України на європейські цінності є одним із принципів розвитку національної системи освіти на шляху інтеграції, проте у тексті дисертації, на жаль, не аналізується

потенційні небезпеки вітчизняному простору освіти, які можуть виникати в процесі утвердження європейських підходів в українських реаліях.

По-четверте, як правильно вказує дисертантка, важливу роль у процесі утвердження продуктивних європейських моделей мислення у студентів, відіграє викладач, який сам має бути їх носієм. Проте, зазначена теза не розкрита автором повною мірою: зокрема, дослідниця не конкретизує, яким чином самі викладачі мають позбуватись непродуктивних мисленневих установок, в результаті яких дій вони стають носіями оновлених установок.

Наведені зауваження, звичайно, не знижують наукової вагомості дисертаційної роботи Оксани Іванівни. Вони можуть сприйматися як рекомендації подальшої роботи над проблемою, яка очевидно, є актуальною як теоретично, так і практично. Зокрема, матеріали дослідження О. І. Якимчук, можуть бути використані в процесі формування сучасних гуманітарних та освітніх державних стратегій, зокрема стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року, а також можуть використовуватись у навчальному процесі, зокрема, при читанні курсів «Філософія освіти», «Освітні технології», «Освітня політика», «Освітні вимірювання», «Теорія ефективності комунікації в міжнародній освіті», «Педагогіка вищої школи» та низці спецкурсів.

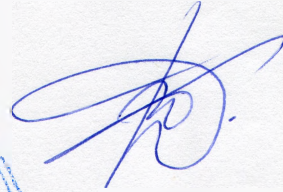
У цілому дисертаційна робота Оксани Іванівни Якимчук є досить плідною, із достатніми елементами наукової новизни як у постановці проблеми, так і методології її аналізу та висновках. Положення наукової новизни доволі обґрунтовані. Тема роботи та її зміст співпадають. Дисертація оформлена у відповідності до діючих вимог МОН України. Автореферат своїм змістом відображає зміст дисертації, а його положення ідентичні основним положенням дисертації.

Вважаємо, що за змістом та оформленням дисертація Якимчук Оксани Іванівни на тему: «Філософсько-когнітивні засади розвитку національного простору освіти» відповідає нормативним вимогам ДАК України до кандидатських дисертацій. Дисертація Якимчук О. І. виконана на належному теоретичному і методологічному рівнях, відповідає вимогам «Порядку

присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.10 – філософія освіти.

Офіційний опонент:

доктор філософських наук, професор,
директор Інституту гуманітарної
підготовки та державного управління
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу

Дзвінчук Д. І.

Підпис Д.І. Дзвінчука засвідчую
Вчений секретар

Процюк В. Р.